

Sygn. akt I UK 198/15

POSTANOWIENIE

Dnia 30 marca 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera

w sprawie z odwołania Uniwersytetu [...] w O. oraz M. D.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w O.
nieo ustalenie podstawy wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia
społeczne, ubezpieczenie zdrowotne i Fundusz Pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 30 marca 2016 r.,
skargi kasacyjnej Uniwersytetu [...] w O. od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 11 lutego 2015 r., sygn. akt III AUa [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od odwołującego się Uniwersytetu [...] w O. na rzecz organu rentowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w O. kwotę 120 (sto dwadzieścia) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w O. wyrokiem z 21 marca 2014 r., IV U [...], oddalił odwołania ubezpieczonej M. D. oraz płatnika składek Uniwersytetu [...] w O. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w O. z 20 marca 2013 r., w której stwierdzono, że przychody z tytułu wykonania utworu i przeniesienia autorskich praw majątkowych uzyskane przez M. D., zatrudnioną na podstawie umowy o pracę przez płatnika składek Uniwersytet [...], stanowią podstawę

wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne i Fundusz Pracy.

Sąd Okręgowy ustalił, że ubezpieczona M. D. jest zatrudniona przez płatnika składek Uniwersytet [...] w O. od 1 kwietnia 2000 r. W okresie objętym zaskarżoną decyzją pracowała w charakterze nauczyciela akademickiego na stanowisku profesora w Katedrze Finansów i Bankowości na Wydziale Zarządzania i Administracji. W okresie od 18 marca 2000 r. do 1 czerwca 2003 r. ubezpieczona zawierała wielokrotnie ze swoim pracodawcą umowy o przeniesienie autorskich praw majątkowych do utworu dydaktycznego. Zgodnie z treścią tych umów ubezpieczona zobowiązała się do wygłoszenia wykładu, opracowania i utrwalenia programu zajęć na określony umową temat, do opracowania, utrwalenia i udostępniania określonym przez UMW osobom nowych materiałów dydaktycznych i szkoleniowych w zakresie objętym przedmiotem tych zajęć, realizowania ćwiczeń i dodatkowych konsultacji merytorycznych dotyczących zajęć według oryginalnych metod opracowanych przez autora, opracowania i utrwalenia tematów, zadań i ćwiczeń do sprawozdań, zaliczeń i egzaminów oraz ich przeprowadzenia według wskazówek Uniwersytetu, dokonania oceny i recenzji pisemnych prac osób określonych przez Uniwersytet. Ponadto ubezpieczona zobowiązała się przenieść na U., w sposób określony umowami, prawa majątkowe przysługujące jej do utworu dydaktycznego.

Sąd pierwszej instancji, po dokonaniu powyższych ustaleń faktycznych, odwołując się do art. 12 i 14 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tekst jednolity: Dz.U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631 ze zm.) uznał, że odwołania są nieuzasadnione. Zdaniem Sądu Okręgowego, dla rozstrzygnięcia sprawy nie miała istotnego znaczenia kwestia, czy określony w umowie o przeniesienie autorskich praw majątkowych utwór dydaktyczny był utworem w rozumieniu ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, czy też powinien być oceniany jako dzieło w rozumieniu Kodeksu cywilnego. Gdyby jednak zawarte przez strony umowy miały być oceniane tylko jako umowy o dzieło, wówczas i tak podlegałyby oskładkowaniu, gdyż były zawarte z pracodawcą i realizowane na rzecz pracodawcy. W takiej sytuacji miałby zastosowanie art. 8 ust. 2a ustawy z

dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity: Dz.U. z 2015 r., poz. 121).

Sąd pierwszej instancji zwrócił uwagę, że obowiązki ubezpieczonej jako pracownika naukowo-dydaktycznego zostały określone w nawiązaniu do ustawy z dnia 12 września 1990 r. o szkolnictwie wyższym (Dz.U. Nr 65, poz. 385 ze zm.). W ocenie Sądu Okręgowego, powyższa regulacja nie pozostawia wątpliwości, że na pracownika naukowo-dydaktycznego został nałożony, w ramach stosunku pracy łączącego go z uczelnią, szereg obowiązków, w tym obowiązek kształcenia studentów oraz innych uczestników studiów i kursów prowadzonych przez uczelnię. Sąd pierwszej instancji podkreślił, że z przedstawionego przez płatnika składek materiału nie wynika, aby czynności, o których mowa w umowie o przeniesienie autorskich praw majątkowych, były realizowane poza normalnym tokiem funkcjonowania uczelni, w tym poza organizacją i programem nauczania.

Dlatego przychód osiągnięty z tytułu wykonywania przez ubezpieczoną czynności, o których mowa w umowie zobowiązującej go do stworzenia utworu dydaktycznego i przeniesienia majątkowych praw autorskich na pracodawcę, należy traktować jako podlegający oskładkowaniu na podstawie art. 18 ust. 1 w związku z art. 6 ust. 1 pkt 1 i art. 4 pkt 9 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Sąd Okręgowy powołał się w swoim uzasadnieniu na uchwałę Sądu Najwyższego z 14 lutego 2012 r., III UZP 4/11 (OSNP 2012, nr 15-16, poz. 198), w której stwierdzono, że wynagrodzenie za pracę z tytułu nabycia przez pracodawcę z mocy prawa autorskich praw majątkowych do utworu stworzonego przez pracownika w wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy stanowi podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe, wypadkowe i chorobowe.

Apelacje od wyroku Sądu Okręgowego wnieśli płatnik składek Uniwersytet [...] w O. i ubezpieczona M. D., zaskarżając wyrok w całości.

Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z 25 lutego 2015 r., III AUA [...], oddalił apelacje, dzieląc ustalenia faktyczne i oceny prawne Sądu Okręgowego.

Wyrok Sądu Apelacyjnego zaskarżył w całości skargą kasacyjną Uniwersytet [...], opierając skargę na podstawie naruszenia prawa materialnego, a mianowicie: art. 750 k.c.; art. 627 k.c.; art. 535 w związku z art. 555 k.c.; art. 12 ust. 1, art. 14

ust. 1, art. 41 i nast. ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tekst jednolity: Dz.U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631 ze zm.); art. 99 ustawy z dnia 12 września 1990 r. o szkolnictwie wyższym (Dz.U. Nr 65, poz. 385 ze zm.); art. 8 ust. 2a, art. 13 ust. 1 w związku z art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 4 pkt 9, art. 11 ust. 1, art. 12 i art. 18 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity: Dz.U. z 2015 r., poz. 121 ze zm.). Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w [...], ewentualnie o uchylenie wyroku w całości i orzeczenie co do istoty sprawy przez uwzględnienie apelacji skarżącego i zmianę zaskarżonego wyroku Sądu pierwszej instancji zgodnie z wnioskiem apelacji, a także o zasądzenie na rzecz skarżącego zwrotu kosztów procesu.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania uzasadniono występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, potrzebą wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, a także jaskrawym naruszeniem przepisów prawa materialnego oczywiście uzasadniającym złożoną skargę. Istotne zagadnienie prawne występujące w sprawie zostało sformułowane przez skarżącego w następujący sposób: czy umowy instytucji naukowej ze swoim pracownikiem o stworzenie utworu i przeniesienie praw autorskich majątkowych do niego, a także ustanowienie licencji podlegają regulacji art. 8 ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Pełnomocnik skarżącego, argumentując istnienie powyższych okoliczności, wyraził pogląd o oczywistej pomyłce merytorycznej uchwały Sądu Najwyższego z 14 lutego 2012 r., III UZP 4/11 (OSNP 2012, nr 15-16, poz. 198). Poddał również krytyce wykładnię przyjętą w wyroku z 18 marca 2003 r., II CKN 269/01 (OSNC 2004, nr 9, poz. 142), podnosząc, że potraktowano w nim zamiennie pojęcia dzieła i utworu, „co doprowadziło do błędnego wniosku o istnieniu swoistego dualizmu w umowie o stworzenie utworu, polegającego na istnieniu w niej elementów wynikających z przepisów art. 627 k.c. oraz przepisów prawa autorskiego”. Pełnomocnik skarżącego przedstawił ponadto szczegółowy własny wywód dotyczący wykładni art. 12 prawa autorskiego, zarzucając Sądowi Apelacyjnemu

pominięcie tez wyrażonych w wyroku Sądu Najwyższego z 27 sierpnia 2013 r., II UK 26/13 (LEX nr 1379926).

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o jej oddalenie i zasądzenie od skarżącego kosztów zastępstwa prawnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli: 1) w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, 2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, 3) zachodzi nieważność postępowania lub 4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

W rozpoznawanej sprawie skarżący uzasadnił wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, potrzebą wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości oraz oczywistą zasadnością skargi.

Skarżący powołał się w pierwszej kolejności na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego. W razie powołania przesłanki przedsądu, jaką jest występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie występującego w sprawie problemu w sposób zbliżony do tego, jaki przewidziany jest przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 28 maja 2015 r., III SK 5/15, LEX nr 1747850). Sformułowane zagadnienie powinno zatem odwoływać się w sposób generalny i abstrakcyjny do treści przepisu, który nie podlega jednoznacznej wykładni, a którego wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy przyczyni się do rozwoju jurysprudencji i prawa pozytywnego lub też będzie miało znaczenie precedensowe dla rozstrzygnięcia podobnych spraw w przyszłości. Nie istnieje możliwość stwierdzenia, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne lub zachodzi potrzeba wykładni przepisów prawa budzących poważne wątpliwości, jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii prawnej prezentowanej przez skarżącego i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne

okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP-wkł. 2003, nr 13, poz. 5; z 27 marca 2008 r., III UK 124/07, LEX nr 461723; z 26 lutego 2008 r., II UK 316/07, LEX nr 452455; z 16 marca 2009 r., III PK 3/09, LEX nr 829148 czy też z 19 lutego 2014 r., I PK 264/13, LEX nr 1646093).

Biorąc pod uwagę powyższe wymagania należy uznać, że w rozpatrywanej sprawie nie występuje istotne zagadnienie prawne. Sąd Najwyższy wielokrotnie wypowiadał się na temat charakteru prawnego umów, których przedmiotem było wygłoszenie wykładu (szerzej – prowadzenie działalności dydaktycznej). Na wybrane orzeczenia powoływał się sam pełnomocnik skarżącego. Kreują one utrwaloną linię orzecznictwa, z którą pełnomocnik skarżącego prowadzi nieprzekonującą polemikę. Zasadniczym argumentem przemawiającym przeciwko zasadności wniosku skarżącego jest uprzednie rozstrzygnięcie przedstawionego zagadnienia prawnego przez Sąd Najwyższy w wyroku z 8 października 2015 r., I UK 450/14 (LEX nr 1800777). W orzeczeniu tym, zapadłym w sprawie zainicjowanej skargą Uniwersytetu [...] opartą na analogicznych argumentach prawnych, Sąd Najwyższy podtrzymał dotychczasową linię orzecznictwa przyjmując, że strony zawierające umowę o dzieło, której przedmiotem jest utwór w rozumieniu prawa autorskiego, nie mają obowiązku zawierania dwóch oddzielnych umów. Możliwe jest zamieszczenie w umowie o dzieło stosownej adnotacji o przeniesieniu na zamawiającego autorskich praw majątkowych. Tytuł umowy, eksponujący wyłącznie elementy obejmujące przeniesienie autorskich praw majątkowych, nie zmienia tego, że z okoliczności sprawy wynika jednocześnie zawarcie umowy o dzieło. W tej sytuacji wynagrodzenie z tytułu zawarcia umowy o przeniesienie autorskich praw majątkowych objęte jest hipotezą normy art. 8 ust. 2a ustawy systemowej i stanowi podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne. Pokreślić należy, że jakkolwiek umowa o przeniesienie autorskich praw majątkowych nie jest umową samoistną. Musi ona mieć swoistą podstawę prawną (*causa*), która wynika z czynności prawnej zobowiązującej. Podstawę tę może stanowić m.in. umowa o dzieło. Umowę zawartą przez płatnika składek z ubezpieczoną Sąd Apelacyjny mógł zakwalifikować w taki właśnie sposób, bez

naruszenia przepisów prawa materialnego powołanych w podstawach skargi kasacyjnej.

W przypadku powołania się skarżącego na przesłankę przedsądu, jaką jest potrzeba wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych, obowiązkiem skarżącego jest wykazanie, że: 1) określony przepis prawa budzi poważne wątpliwość, a także sprecyzowanie na czym te wątpliwości polegają, 2) przepis ten nie doczekał się wykładni bądź jego niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów, które to orzecznictwo należy przytoczyć (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002 nr 12, poz. 151; z 13 grudnia 2007 r., I PK 233/07, OSNP 2009 nr 2-4, poz. 43; z 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08). Podniesiona przez skarżącego w rozpatrywanej skardze kasacyjnej potrzeba wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów nie spełnia tych kryteriów. Uzasadniając omawianą okoliczność, pełnomocnik skarżącego ograniczył się jedynie do polemiki z zaskarżonym wyrokiem Sądu Apelacyjnego oraz z orzecznictwem Sądu Najwyższego. Nie wykazał więc, aby niejednolitość wykładni wynikała z rozbieżności poglądów prawnych między konkretnymi orzeczeniami sądowymi.

Odnosząc się z kolei do przesłanki oczywistej zasadności skargi kasacyjnej, należy zauważyć, że w judykaturze przyjmuje się, że oczywista zasadność skargi, przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., ma miejsce wówczas, gdy już z samej jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że doszło do kwalifikowanego naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 5 grudnia 2013 r., III SK 19/13, LEX nr 1402642 oraz z 3 grudnia 2014 r., III PK 75/14, LEX nr 1621619). W świetle wcześniejszych rozważań nie sposób uznać, aby naruszenie przepisów prawa w analizowanej sprawie było oczywiste. Pełnomocnik skarżącego, formułując rozbudowany wywód prawniczy dotyczący potrzeby wykładni przepisów prawa wywołujących wątpliwości interpretacyjne lub rozbieżność w orzecznictwie, przeczy tym samym tezie o „oczywistości” błędów popełnionych przez Sąd Apelacyjny, która – zgodnie z przyjętym poglądem – powinna być dostrzegalna „*prima vista*”, bez przeprowadzania wnikliwej analizy zaskarżonego orzeczenia.

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. O kosztach postępowania kasacyjnego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 98 § 1 k.p.c.

[l.n]